

Особливості взаємин у студентській групі

У психолого-педагогічних дослідженнях велика увага приділяється вивченню соціально-психологічних явищ у студентській групі та закономірностей її функціонування. Відомими є праці Н. Р. Вітюка [1], Ю. М. Ємельянова [2], Лякішева А. В. [3] М. М. Обозова [4], О. Б. Столяренко [5], О. Г. Усанової [6] та інших.

Кожен викладач повинен знати психологію студентської групи, оскільки він працює не з окремим студентом, а з групою взагалі (лекція, семінарське заняття, збори тощо). З групою здійснюється керівництво художньою, спортивно-оздоровчою та іншою діяльністю, а також організація дозвілля. Звичайно, викладачеві треба знати особистість кожного студента, враховувати їх індивідуальні особливості. Але і навчальна, і виховна робота проводиться з групою, або через її офіційних представників (старосту, профорга тощо) [5]. Студентська група є елементом педагогічної системи. Функції управління нею здійснюються через зворотній зв'язок: викладач – група, група – викладач. Адаптація кожного студента до закладу вищої освіти, до навчально-професійної діяльності, професійне його зростання як фахівця відбувається в студентській групі, значення якої важко переоцінити. У психології навіть є поняття груповий суб'єкт – спільність із відповідними характеристиками, групові санкції – сукупність засобів, за допомогою яких група стимулює нормативну поведінку кожного її члена [5].

Студентська група – спільність автономна й самодостатня. Вона здатна сама вирішувати свої внутрішні проблеми, а її активність пов'язана з соціальним життям факультету, університету, вирішенням проблем соціального характеру (участь у роботі органів студентського самоврядування, участь у різноманітних факультетських та загальноуніверситетських заходах тощо) [3].

Студентська група формально-логічно характеризується як первинна, реальна, мала група, офіційно створена (зовнішньо організована), яка може вмещувати в себе й неформальні мікрогрупи. Вона створюється у вищому навчальному закладі, що обумовлюється потребами управління [3].

Розвиток взаємовідносин студентського колективу і особистості проходить через декілька стадій [5].

Перша стадія – адаптація суб'єкта як члена нової групи. Перш, ніж реалізувати свою потребу виявити себе як особистість, він має засвоїти діючі в групі норми (моральні, навчальні тощо) і опанувати прийоми і засоби діяльності, якими володіють усі інші її члени. Через це у нього виникає об'єктивна необхідність «бути таким, як усі», що досягається за рахунок суб'єктивно пережитої втрати тих чи інших індивідуальних рис.

Друга стадія – індивідуалізація. Вона полягає у загостренні протиріч між досягнутим результатом адаптації і потребою студента у максимальному прояві себе як неповторної особистості, що має свою індивідуальність, яка при цьому не задовольняється. Студент починає шукати способи і засоби для вираження своєї індивідуальності, для демонстрації її в групі.

Третя стадія – інтеграція особистості в групі: студент зберігає лише ті

індивідуальні риси, що відповідають необхідності й потребам групового розвитку, а також власну потребу здійснити значимий внесок у життя групи. Група при цьому певною мірою змінює свої групові норми, вбираючи ті риси студента, що визнаються групою як ціннісно-значущі для її розвитку. Так відбуваються взаємні перетворення особистості і групи.

Якщо студенту не вдається подолати труднощі адаптації, то в нього можуть сформуватися такі якості як конформність, безініціативність, може з'явитися невпевність у собі, що призводить до заниження самооцінки. Якщо студент пройшов стадію адаптації і починає на другій стадії пред'являти групі такі свої індивідуальні відмінності, що відкидаються нею через невідповідність її потребам, то це може привести до розвитку в нього негативізму, агресивності, неадекватної завищеної самооцінки. В студента, що успішно проходить стадію інтеграції у високорозвиненій групі, формується розвинуте колективістське самовизначення. Якщо ж група, до якої входить індивід, має асоціальну спрямованість, то в нього можуть розвинути відповідні асоціальні риси [3].

Отже, кожен студент намагається ствердитися у колективі однолітків. У процесі спілкування з однокурсниками гармонійно задовольняються потреба в оцінці і оцінюванні партнера. Рівність однолітків, як партнерів зі спілкування, виступає передумовою формування у студентів адекватних уявлень про світ [2].

Список використаних джерел

1. Вітюк Н. Р. Психологічні особливості формування комунікативних здібностей у майбутніх вчителів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.07 «Педагогічна психологія» / Н. Р. Вітюк. – Рівне, 2002. – 20 с.
2. Емельянов Ю. Н. Учебно-тренировочная группа в практике профессиональной подготовки студентов-психологов / Ю. Н. Емельянов // Вестник Ленинградского ун-та. – 1982. – Вып. 5. – С. 118-120.
3. Лякішева А. В. Теоретико-методичні засади формування соціальної поведінки студентів у процесі групової взаємодії : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук: спец. 13.00.05 «Теорія, методика та організація соціально-культурної діяльності» / А. В. Лякішева; Ін-т проблем виховання Нац. акад. пед. наук України. – К., 2015. – 38 с.
4. Обозов Н. Н. Психические процессы и функции в условиях индивидуальной и совместной деятельности / Н. Н. Обозов // Проблема общения в психологии / Ред. Б. Ф. Ломов. – М., 1981. – С. 24-44.
5. Столяренко О. Б. Методологічні та теоретичні засади розвитку толерантності у міжособистісних взаєминах студентів / О. Б. Столяренко // Рідна школа. – 2008. – № 6. – С. 17-20.
6. Усанова О. Г. К проблеме формирования коммуникативной компетентности студентов педагогического ВУЗа / О. Г. Усанова // Вестник ОГУ. – 2005. – № 4. – С. 104 -108.